

Redacțiunea, Administrațiunea
și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Brevet de francisă nu se primesc.
Manuscrite nu se returnează.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena
B. Mosse, Haasenstem & Vogler (Oho
Mas), H. Schalk, Alois Herndl, M.
Dukes, A. Oppel, J. Domberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, K.
Stem Bernat; în Frankfurt: G. L.
Dauke; în Hamburg: A. Siemer.
Prețul inserțiilor: o serie
garmond pe o coloană 8 cr. și
30 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
serie 18 cr. v. a. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVI.

„Gazeta” este în fă-care și
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumă la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiune, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiul
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 35.

Brașov, Luni-Marti, 16 (28) Februarie

1893.

Brașov, 15 Februarie v.

Cestiunea îmbunătățirii sorții clerului din România preocupă de mult timp pe bărbații de stat ai regatului român. La diverse ocazii am vădit tractându-se această cestiune în presa de dincolo, ba la 1882 se votase din partea Senatului român și un proiect de lege cu privire la îmbunătățirea sorții clerului, der pe lângă toate acestea, până în timpul de față, clerul României a rămas tot în starea de mai înainte și pentru îmbunătățirea sorții lui nu s'a făcut nici un pas mai serios.

Acum este la ordinea zilei în Camera română un nou proiect de lege, care tinde la o radicală schimbare și îmbunătățire a raporturilor clerului miran. Prin acest proiect de lege, se reduce numărul preoților, se prescrie calificarea, se regulază agendele și se sistematizează salarizarea lor. Numărul parohiilor din țară este fixat cu 297 parohii urbane și 2807 rurale. Pentru a fi numit paroh într-o parohie urbană, care nu va pute fi mai mică de cel puțin 400 familii, se cere diploma de licențiat sau doctor în teologie, er pentru a fi numit paroh într-o parohie la sate, se cere diploma de absolvire a unui seminar complet de 8 clase, ceea ce este identic cu 12 ani de studiu.

În parochiile urbane fără-care paroh, ca doctor în teologie, va primi minimul de 200 lei pe lună, er parohii din parochiile rurale, având seminariul complet, vor primi 80 lei pe lună. Pe lângă acesta, se lasă în folosința parohiilor întrebuințarea pământurilor destinate ca ecleezii sau sesiuni parohiale, er unde asemenea pământ nu este, li-se va da parohiilor o sporire a salarului cu 25 lei la sută. După 10 ani de serviciu, aceste lei se vor spori cu 20%, er după alți 10 ani, lefile se vor spori încă cu 20%. Deosebit de lefurile acestea, preoților li-se lasă la dispozițiune venitele după patrafir, plus că la casă de infirmitate incurabilă, sau după împlinirea etății de 70 ani, li-se dă dreptul de-a usa de legea pensiunilor.

Acestea sunt punctele mai de căpetenie ale noiei legi, ce se discută acum în Camera română și care e menită a se pune în aplicare la prima Aprilie 1894.

Se scie, că până în timpul de față, clerul din România se află într-o situațiune foarte înăpoeiată și cu totul nepotrivită față cu avântul înfloritor și față cu uimitorele progrese, ce le-au făcut în anii din urmă frații noștri din libera Româniea aproape pe toate celelalte terene ale vieții publice. Împregiurarea acesta și-a avut efectele sale triste și asupra poporului, căci în lipsa unui cler mai emancipat și corăspunător așteptărilor timpului, a prinsă a

se slăbi influința bisericeii asupra credincioșilor; mai ales clasa înaltă a societății a început în măsură mai mare sau mai mică a se subtrage de sub influința bisericeii și, decă această stare înăpoeiată a clerului ar persista încă timp mai îndelungat, foarte ușor s'ar pute întâmpla, ca și masele populațiunii să începă a se subtrage dela această influință, sub a căreia ocrotire și-a găsit neamul nostru mântuina în timpuri de restriste.

Din acest punct de vedere nu putem, decă să ne bucurăm de viul interes, ce-l manifestă bărbații de stat ai României față de cestiunea îmbunătățirii clerului.

Decă clerul României se găsesce astăzi într-o situațiune atât de precară și înăpoeiată, vina este a se căuta la locul primu în apatia caracteristică a acestui cler, căruia i-a plăcut a se îngriji mai mult numai de interesele personale de existență, în timp ce grija de binele comun a rămas pentru el o adevărată *terra incognita*. Această condamnăbilă apatie, împrumutată și moștenită de sigură dela veneticii bizantinii, a adus cu sine în mod naturală desconsiderația, ba chiar urgisirea clerului din partea credincioșilor.

Urmările sunt triste. Poporul se găsesce lipsit de adevărații părinți sufletesci ai săi, cari se aibă nu numai știința și voința, ci și puterea morală și autoritatea de lipsă pentru a-l povățui, a-i întări moralul și a-l introduce în curentul emancipării și culturii de sine.

La ridicarea acestei puteri morale a clerului țintesc acum guvernul României prin proiectul său de lege, ce acum se discută în Camera. Întru câtă această țintă se va ajunge, nu o putem prevedea. La totu casul însă, pentru dobândirea acestei puteri morale și a autorității, de care simte atâta trebuință, e o condiție de căpetenie, ca clerul să iase din apatie sa de până acum, să nu mai aștepte totul numai dela stat, ci să ia exemplu dela frații lor de aici, cari au știut să-și îmbunătătescă sorțea și să sevirăscă mărte fapte naționale și fără concursul statului.

Desvoltarea clerului, și alături cu el emanciparea și întărirea poporului din regatul României, ne privesce de-apropie și pe noi, pentru-că e vorba de neamul nostru, de frații noștri. De aceea cu frătescă dragoste și bunăvoință urmărim pașii întreprinși de ei în direcțiunea acesta, bucurându-ne întotdeauna de prosperarea și înaintarea lor.

CRONICA POLITICA.

— 15 (27) Februarie.

Un corospondent ală țiarului „Pester Lloyd” a avut zilele trecute o

convorbire cu cardinalul Rampolla despre situația internă a Ungariei. Cardinalul Rampolla dișe, că cunoșce foarte bine mișcarea naționalităților din Ungaria. După, aceea venind vorba despre programul politic bisericesc al guvernului, dișe Rampolla: „Ungaria se numeșce o țară liberală. Der libertate este a sili pe părinți, ca să-și creșcă copiii în outare sau outare religioșe? Ah, de ce a emis contele Csaky acestă circulară nenorocită? Intențiunile noastre sunt cele mai pașnice din lume, der de dragul iubirii noastre de pace, noi nu vom jertfi dogmele.”

*

Camera austriacă a fost zilele trecute scena unor lucruri neplăcute. Vorbind deputatul Vasaty despre un emis ală președintelui tribunalului suprem *Stremayr*, în care se află frasa: sentința combătută dimpreună cu cuprinsul motivelor hotăriri s'au făcut într-o limbă străină . . . el a fost înterupt prin larma și strigătele Cehilor tineri, așa că abia după mai multe minute a putut să-și continue discursul său. În decursul dezbaterii s'a întâmplat un scandal serios între ministrul contele *Schönborn* și deputatul contele *Kaunitz*, care energic a apostrofat starea amloiaților judecătorești cu cuvintele: „Această haită obraznică de funcționari.” Contele *Schönborn* indignat pentru aceste cuvinte, a strigat: „Aceste cuvinte nu le suferă; fi interdică astfel de expresii” și a părăsit împreună cu ceilalți miniștri sala. Tota afacerea acesta a indignat mult oșsa deputaților, a fost însă aplănat prin revocarea insultei din partea lui *Kaunitz*.

— În camera deputaților se debate asupra bugetului. Ministrul de finance cere ca casurile speciale, în cari cu necruțare se creșcă a soote birurile, să i se aducă la cunoștință și densul va îndruma cercetările cele mai riguroșe.

„Uneltiri panslaviste” în Ungaria.

Țiarul „Politik” din Praga se ocupă într'un articol de fond cu „uneltirile panslaviste,” ce le-a imputat contele *Zichy* Slovacilor, în adunarea generală a reprezentanței comitatense, în Pojon.

Foia cehă, în introducerea articolului vorbesce despre decurgeerea numitei adunări, apoi scie între altele următoarele:

„Nobilul conte *Iosif Zichy* regretă, că legile ungurești sunt prea indulgente. Der acestă om brav nu șoie, că ce și-au permis aceste legi față de naționalitățile nemaghiare? Decă aceste asupriri ne mai pomenite au fost totuși posibile, apoi unde rămăne, „că legile sunt indulgente?”

Nu le ajunge hegemonilor maghiari disolvarea de reuniuni, închiderea de școli, confiscarea de fundațiuni; nu le mai ajunge nici temnița, voesă să aibă legi pentru ca să ia mijloce încă și mai brutale? Ei au puterea în mână, ca să-și procure asemenea legi, depindela plăcerea lor, ca să interpreteze legile cătu de draconic, — cum o și fac de facto — în contra naționalităților. De sigur, că atunci nu vor mai pute să-și motiveze „libertatea din Ungaria” cu legile

„liberale”, cel puțin însă nu vor simula.

Consilierul regesă Baosak a susținut, că decă autoritățile comită ceva în contra naționalităților, acestora le stă deschiă drumul interpelațiunii în dietă, în adunarea comitatense, der de 25 de ani, de când esistă legea, nu s'a ivit în comitatul Pojonului, nici o plângere. Acestă e în adevăr o crudă batjocură!

Cine să interpeleze în dietă, cine în adunările comitatense, când naționalităților asuprite li-se închide drumul spre acestea? Și decă totuși s'ar afla cineva care ar avă ouagiulă, ca să interpeleze din cauza volniciei maghiare, ce s'ar întâmpla cu acestă nenorocită? Și ore nu se pte șoi înainte, cum va fi răspunsul la această interpelare?

În adunarea din Modor nu s'a întâmplat altceva, decă în cadrele legii s'a decis a se face o petițiune pentru ocrotirea naționalității slovace; cu toate acestea însă, această decisiune nevinovată a fost primită în țera întregă, cu mare indignare. Și încă contele *Zichy* mai pretinde, ca guvernul să fiă neinduplecat! Când Slovacii și Sărbii petiționează pentru naționalitatea lor, este uneltire panslavistă, este o cochetare cu Rusia, este înaltă trădare!

Der ore agitațiune panslavistă este și atunci, când Românii își reclamă din ce în ce mai energic drepturile lor naționale, când Sașii își exprimă nemulțămirea lor față de volnicia maghiară? Oare și Sașii și Românii cochetază cu Rusia, ore și aceștia sunt „dragosti” de Rusia?

Decă „uneltirile panslaviste” ar fi în adevăr o fantomă, de care Maghiarii s'ar teme în reua lor conștiință, atunci ar trebui să simțim milă față de ei; der hegemonii de dincolo de Leitha șoie foarte bine, că poporele nemaghiare se luptă pentru bunul lor drept, în marginile legii. Findcă însă li-se pte refusa acesta, pentru ca cel puțin în parte să îfrumșeteze maghiarizarea violentă, nu se șiesă a-și lua refugiu la asemenea pretexte. Acestă să fiă ore demn pentru o națiune „cavaleresă?”

Dacoromânismul

și politica culturală maghiară.

VI.

Pretensiunile politice ale dacoromânismului.

Cine a aruncat chiar și numai o singură privire scrutătoare asupra stărilor din Ardelul din anii 30 și 40, nepierdend din vedere mișcările politice și culturale ale Românilor, acela șoie, cătu de necesar ar fi fost a se urmări cu atențiune aceste mișcări din partea guvernului maghiar ardelenesc. Istoriografia maghiară, ocupându-se cu evenimentele acestei epoe, n'a dat o atențiune mai ponderosă acestor mișcări și din cauza acesta intelința maghiară, întru adevăr, are foarte puțină cunoștință despre așa ceva. *Barițiu*, în marea sa operă a istoriei Ardelului, dă despre acestea un tablou puternic și anume alcătuit. Știința maghiară, credincioșă tradițiilor ei originale, n'a luat cunoștință despre istoria lui *Barițiu*, și acesta este cauza, că intelința română cunoșce mai bine decătu cea maghiară, istoria mai nouă a Ardelului din punct de vedere ală na-

ționalități. Cel ce are ofensiva cunoscătoare mai bine raporturile strategice, decât cel ce se mărginește la defensivă, și astfel, nici n'avem de ce ne mira, decât războiul din partea celui ce atacă se poartă mai sistematic și cu mai mult succes.

Amintitul *Barițiu* înființează la 1837 „*Gazeta Transilvaniei*”, prima gazetă românească în Ardeal, mărind astfel cu un *puternic factor*, adică prin diaristică, mijloacele de luptă ale aspirațiilor române. „*Gazeta Transilvaniei*” trăese și ași, continuându-și activitatea în direcția tradițională a fondatorilor ei. Observă, că redactorul acestei foi a fost, începând din 1850 până pe la mijlocul anilor 1870, fostul director al gimnasiunii rom. cat. din Brașov, *Iacob Mureșianu*, un frate mai mic al lui *Andrei Mureșianu* (Aici greșesc autorul, căci neuitatul *Iacob Mureșianu*, n'a fost frate, ci veru al lui *Andrei Mureșianu* — Red.) „a eminentului poet — cum scrie *Lazar Șăineanu* în creștomatița sa — al cărui marș, care se începe: „*Deșteaptă-te Române*” a devenit celebru în revoluția din 1849, când s'a cântat drept *Marseillaise* națională română. — Acest *Mureșianu* (*Iacob*) în anii câtă a funcționat ca director, a agitat, după plăcerea sa, în această foie, *contra uniunii Ardealului și contra Ungurilor*, der, pe câtă am putut eu afla, nici odată nu i s'a făcut nici o imputare pentru această lucrare, nici din partea consiliului direcțional al status-ului rom. cat. din Ardeal nici din partea ministrului de culte și instrucțiune publică.

Causa națională română își află, pe la ani 40, doi apostoli renumiți în *Blașiu*: *Cipariu* și *Bărnuțiu*. Pare a reînvia atunci timpurile lui *Șincai*, *Major* și *Claind*, pline de planuri și pretențiuni cu multă mai înalte și mai adânc pătrunzătoare. *Limbistul Cipariu* devine formatorul și dezvoltatorul mai departe al teoriei latinității limbii. Influența și rezultatul activității sale e imens de ponderos în literatura științifică română, mai ales în ceea ce privește susținerea și potențarea aspirațiilor Românilor, cari trăiesc în *Ungaria*. *Cipariu* este spiritul blând, mai mult un învățat retras și plin de sfânta însvățare, pe când contemporanul său *Bărnuțiu* este violent, o natură adevărată anarhistă, în care s'a unită ura de naționalitate cu ura de clasă a demagogului socialist. Influența sa asupra tinerimei crește vădând cu ochii; devine un adevărat stăpân puternic în *Blașiu*, așa că în cele din urmă se opune și blândului episcop *Lemenyi*, care mai târziu a fost silit să-i dea drumul din *Blașiu*. Luor forte frescă, că istoricii români văd și în acesta, tirania maghiară, deși *Bărnuțiu*, după espulsarea sa din *Blașiu*, s'a putut dedica în *Sibiu*, în totă liniștea, studiilor dreptului civil și politice.

Etă cum reasumă I. Slavici, cu care ne vom întâlni și mai târziu, vederile și teoria științifică și publicistică a lui *Bărnuțiu*: „După *Bărnuțiu*, moștenitorii culturii române sunt totodată și moștenitorii drepturilor ce le aveau *Românii* asupra *Daciei*. Originea romană, limba romană, spiritul român, sângele român, o ună cuvântă întregă ființa romană a *Românului*, trebuie să se revolteze de acele ne mai auzite nedreptăți, ce-au fost nevoiți să le indure, în de cursă de veacuri, urmașii *Românilor*. Întregă activitatea literară nu are alt scop, decât a da energică expresiune acestei scandalisării: cine negă acesta, este trădător; cine spune un adevăr, care se contradice cu acesta, înocă e trădător, și cine se ocupă cu astfel de lucruri, ce n'au nimic de-a face cu acesta, acela este un rădăcit” (*Slavici*: *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina* l. 231) Și pe omul, care a născos această teoriă nebună, îl stimă și azi lumea științifică din *România*, ca pe cel mai mare juriscon-

sult, ca pe fondatorul dreptului român (jus Valachicum).

Despre aceste mișcări spirituale n'a luat cunoștință nici publicistica maghiară, nici guvernul din *Ardel*; cel puțin eu n'am dat de nici o urmă, ca unul dintre acești doi factori „să fi dat expresiune energică scandalisării lor”. Publicul soia, simția, că în mijlocul poporului român e mare agitația, der că ore cari sunt cauzele interne și adânci ale agitației, abia de soia cineva și astfel nu e mirare, decât publicul a fost pe deplin liniștit, când *Șaguna* a prins în anii 40 pe *Varga Catarina*, această figură caracteristică a mișcărilor valache. Administrația a închis pe *Varga Catarina*, pe *Șaguna* însă l'a făcut guvernul unguresc episcop, drept răsplata, că a prins-o.

După această faptă patriotică a lui *Șaguna*, ne întâlnim în curând cu *Bărnuțiu*, și încă la 14 Mai 1848 în *Blașiu* pe *Câmpul Libertății*. *Aron Densușianu* vorbind, în istoria literaturii române, despre oratoria mai nouă română, dice acestea: „Despre *Românii* ultraști nici n'as aminti aici, decât n'ar fi fost la 1848 adunare pe *Câmpul Libertății*. Dintre discursurile ținute acolo cel mai vrednic de amintire este acela, pe care l'a ținut *Bărnuțiu*, și pe care nu-l putem caracteriza mai bine, decât numărându-l o vorbire de colorită antică și mare; mare a fost nu numai considerând forma în care eminentul tribun și-a turnat ideile și spiritul, cum se dicea atunci; ci mare a fost pentru urmările sale necalculabile și nemăsurabile, așa încât mă îndoesc, decât s'a ținut vre-odată undeva vorbire, care să fi avut urmări așa de imense, cum a avut vorbirea acesta asupra *Românilor* de dincolo de *Carpați*.”

Despre aceea, că ce-au fost aceste urmări nemăsurabile ne spun, afară de sutele de curți nemeșite maghiare arse și de satele prajolite, ruinele *Zlatnei*, *Abrudului* și *Aidului*. Nu vreu să vorbesc mai pe larg despre școala *Românilor* din 1848; mai amintesc numai că la 14 Mai în *Blașiu* au fost prezenți, aproape fără deosebire, și profesorii emigrați în principatele române, între cari *Papiu Ilarianu*, *Treboniu Laurianu*, cari au jucat roluri nu neînsemnate.

Ion Meiorescu a fost trimis în parlamentul din *Frankfurt*, ca să paralizeze efectul deputației maghiare de acolo. Ne întâlnim însă și cu episcopul *Șaguna*. După această adunare el conduce deputația valahă la *Viena* și apoi, sub scutul militar austriac, organizează în *Sibiu* mișcările politice române contra statului maghiar. Verosimul, că este cel mai mare episcop român în patria noastră, care a făcut mai mult în cauza romanismului. Ca să caracterizeze atitudinea sa față cu națiunea maghiară, află de lipsă a cita câteva rânduri din amintita lucrare a lui *Slavici*, unul din admiratorii lui *Șaguna*: „*Șaguna* privia de eschisă or-oc atingere directă cu *Maghiarii*. El respingea hotărât dicerea comună, că *Maghiarii* și *Românii*, ca aliați naturali, ar fi avisați unii la alții. După părerea lui, toate popoarele monarchiei sunt avisate la dinastie și de aceea ori-oc atingere directă între ele involve în sine gândul de conspirare contra dinastiei. Și acesta este și azi ideea conducătoare a politicii române moderne.”

Și totuși, nu e oare lucru caracteristic, că cea mai modernă politică română, pe care a inaugurat-o scriitorul rândurilor citate în „*Tribuna*” din *Sibiu*, caută azi atingerea nemijlocită cu *Cehii* și cu celelalte popoare slave ale monarchiei; er în vara anului 1891, redactorul „*Gazetei Transilvaniei*”, *Dr. Aurel Mureșianu*, fiul amintitului *Mureșianu*. a mers la *Cehii tineri din Praga*, ca să mijlocască această atingere nemijlocită.

(Va urma.)

SCRILE ȚILEI.

— 15 (27) Februarie.

Soire personală. Directorul și proprietarul foi noastre, dl. *Dr. Aurel Mureșianu*. a plecat pe câte-va zile din *Brașov*, în afaceri familiare.

Cursa lui *Csaky*. Din *Sibiu* se scrie diarul „*Budapești Hirlep*”, că pe 20 Februarie a fost convocată la *Sibiu* adunarea generală a reprezentanților fondului grănițesc al fostului regiment I de graniță. Erau de față reprezentanți din *Sibiu*, *Hațeg*, *Dobra*, *Făgăraș*. Reprezentanții au fost cu deosebire preoți și învățatori și alți onorații români în fruntea cărora era br. *Ursu*. Din partea guvernului era trimis *George Szathmary* consilier ministerial, ca comisar guvernial. Contele *Csaky*, dice numita foie, află de sosită timpul, ca să pretindă modificarea statutelor grănițesci, așa, ca să corăpundă legii școlare din 1866. Personalitatea lui *Szathmary* a făcut bună impresie asupra *Românilor*, der cu toate acestea, dice „*Budapești Hirlep*”, debaterile cari au ținut trei zile, n'au dat nici un rezultat. — Asta dovedesce, că afacerea este foarte gingașă, și că reprezentanții *Românilor*, în frunte cu distinsul și energicul apărător al drepturilor grănițesci, br. *Ursu*, țin cu tărie la aceste drepturi și nu se prea lasă a fi seduxi în cursa viclăului *Csaky*.

Ferry — președinte al senatului francez. Din *Paris* se scrie, că *Ferry* a fost ales președinte al senatului francez. Acest succes al lui *Ferry* a sosită forte pe neașteptate și a impresionat adânc lumea politică, mai ales pentru-că se știe, că candidatul președintelui *Carnot*, era senatorul *Magnin*. Foile moderate își exprimă mulțumirea, că în fruntea senatului francez stă acum un bărbat cu voință tare, er foile radicale dicu, că alegerea acesta este una cu provocarea opiniei publice. Diarele conservative scriu, că reținerea neașteptată a lui *Ferry* pe terenul politic însemnă învingerea contra lui *Carnot* și *Ribot*.

Procesul „*Tribunei*”. Procesul de presă intentat d-lui *A. Balteșu*, răspundător pentru redacția „*Tribunei*”, și d-lui *I. Popa Necea*, factorul tipografiei „*Institutului tipografic*”, proces, care în urma cererii acușărilor a fost amânată, se va pertracta la 4 (17) Martie înaintea Curții cu jurați din *Clușiu*.

Convenția comercială cu Austro-Ungaria. Diarele din *România* aduc șicrea, că dl. *Papiniu* se află de vre o câte-va zile la *Viena*, unde face cercetări și studii în vederea probabilității începerii tratativelor pentru încheierea unei convenții comerciale între *România* și *Austro Ungaria*.

Pustiirea unei familii. Se scrie din *Lugoș*, că în comuna *Krivina* din comitatul *Carăș-Severin* s'a întâmplat zilele trecute o mare nenorocire. La capătul satului ședea, într'o colibă vechiă, tăiatorul de lemne *Ioan Berlovanu* cu nevastă sa și cu cinci copii. Coliba sta pe o costă, er pe lângă ea curge o vale. În urma topirii zăpezii mica vale a esundat într'una din nopțile trecute și făcându și drum spre colibă se repeși asupra-i cu atăta forță încât luă cu sine coliba și pe locuitorii ei. Întrăgă nenorocita familie își află mărtea sub ruinele colibei și în valurile turbate ale apei.

Concertul de aseră dat de muzica militară în sala hotelului *Europa* a fost cercetat de un public numeros și distins. Piese au fost bine executate și multe dintre ele au fost repetate în urma aplauselor furtunoase ale publicului.

Din camera română.

Vinerea trecută, în 12 (24) Februarie c., s'au început în Camera română debaterile asupra proiectului de lege privitor la îmbunătățirea sorții clerului. Întău vorbi la acest obiect d-l:

I. M. K. Epureanu, care spune, că totdeauna s'a făgăduit, mai ales înainte de alegeri, să se facă reforma clerului; der tot-deuna s'au uitat făgăduielile. Partidul conservator și-a luat și el acest angajament, și acum a venit

vreamea să-și plătească polița. Reforma, ce se propune, e numai un început. Totuși avantajile, ce se dau preoților, sunt îndestulătoare. Singura critică ce se poate face proiectului e mijlocul de procurare a resursei, din care se va plăti clerul. Der și aci trebuie să fimemă sémă, că taxa de 4 lei pe cap de familie în comunele rurale e o sarcină mai mică, decât dările actuale tradiționale, pe care le plătesc locuitorii. Și aceste dări dădeau loc la scene penibile. În resumat, soluția ce se prezintă prin proiectul de față, și decât nu e perfectă, e cea mai bună din câte s'au prezentat. Ea dă satisfacere trebuințelor în mărimea mijloacelor, și de aceea Camera trebuie s'o voteze.

Em. Porumbaru: Proiectul tinde să bage peste tot în biserică amestecul statului punându întregul cler sub dependența guvernului. E drept, că între stat și biserică e greu de tras o linie de demarcațiune; e drept, că biserică e o instituție de Stat. Der asta nu însemă, că biserică trebuie să fiă o dependență a puterii executive; tot așa de puțin ca magistratura și armata. Proiectul de lege distrage temelii bisericei, Episcopatul. Episcopii sunt numiți de un colegiu, în care partea laică a Statului are majoritatea; pentru ce să mai interviă der Statul? Episcopatul îi revine puterea administrativă a bisericei. Puterea legiuitoare aparține Sinodului. Proiectul încalcă peste aceste puteri și se depărtează de canoane. Și toate aceste pentru 600 mii lei subvenția, pe care o dă Statul.

Dispozițiile din proiect, cari ating mai greu tradițiile bisericei sunt: numirea parochilor de oătră ministru și dreptul de transferare a supra-numărilor. Proiectul are o parte politică foarte importantă, că el pune biserică în dependența Statului, și acesta fără nici o nevoie. Să se dea resurse bisericei, fără a atinge organizarea ei; și numai decât vom ajunge la rezultate rele, numai atunci să se încerce o reformă.

În ședința dela 13 (25) Februarie, d-l *raportor N. Filipescu* răspunde d-lui *Porumbaru*: În ce privește acuzarea, că proiectul lovește în canoane, oratorului cităză nuvela lui *Iustinianu*, că oine face și întreține Biserica, are dreptul de numire a preoților. D-sa cităză proiectul alcătuit acum câți va ani de d-l *Dumitru Sturdza*, actualul șef al partidului liberal, în care se prevede, că preoții să fiă numiți de ministru. Proiectul nostru, dice d-sa, nu merge până acolo, căci ministrul nu poate numi, decât dintre candidații prezentați de Episcop. În proiect nu e nici un articol care să dea dreptul ministrului de a destitui sau transfera pe preoți, făcându astfel dependenți de el. Ministrul nu poate lua preoții nici darul, nici parochia, nici veniturile; singurul drept ce i-l dăm e să-i rețină lăfa, care o primesc de la Stat, și acesta după toate garanțiile de imparțialitate. După proiect, preoții sunt cu adevărat inamovibili; der inamovibilitatea nu poate garanta pe cei vinovați; și de aceea, numai după o judecată pot fi preoții pedepsiți. Aceasta e în interesul prestigiului bisericei, care astăzi e scăzută.

Amestecul Statului în Biserică e vechiu în țera noastră; la sfârșitul vechiului trecut, însuși metropolitul *Valahiei Dosithe* cerea Domnului țerei să privegheze hirotonisirea preoților de către episcopi. Când am întreprins această reformă, menită a ridica Biserica noastră, ne așteptam să vedem ridicându-ne glasul ca acela al răposatului *Dosithe*, er nu glasul, cari să ne acuse. Măna, care se întinde astăzi Bisericei, nu e o mână criminală, ci o mână de sprijin, care va ajuta să se ridice. (Aplause).

Acuzarea, că vom să facem din preoți agenți electorali, e ridicolă. Suntem în al 5-lea an al puterii și ne putem gândi la vremea, când vom

pleca; instrumentele electorale le-am făcută pentru adversarii noștri, nu pentru noi. Câștigul nu putem vedea. Dă vedem pagubă; căci rezolvând chestiunea, dărimăm multe iluzii și astfel jertfim o parte din popularitatea noastră. Era multă mai comodă să facem ca liberalii, să totu făgăduim și să nu facem nimic. (Aplauze).

Critica, ce se face taxei pe cap de familie și imputarea, că sacrificiile, ce le facem pentru preoți, sunt meschine, n'au nici un temei; o taxă există și în proiectul d-lui D. Sturdza, votat de Senatul liberal la 1882; și salariile sunt mai mari decât în toate proiectele ce s'au prezentat până acum, afară de proiectul metropoliților, care impunea Statului o jertfă de 15 milioane pe an. O asemenea jertfă e însă imposibilă. După proiectul nostru unu preot părochă poate avea 300 lei pe lună și poate ajunge și mai sus.

Retorna, pe care o facem, nu ieșorăse din vr'ună calcul electoral, ci din împlinirea datoriei. Am dat sâtenilor noștri pământ, să le dăm și unu colț de cer (aplauze); le-am dat unu câmin, trebuia să le dăm și unu cârmuitor moral, unu preot demn, cult, cu poziția asigurată, care să poată face din populațiunile noastre cetățeni gata de jertfă pentru țară (Aplauze).

Intîmpinare.

Suntem cu stăruință rugați a da loc, în interesul dreptății, următorii întîmpinării:

Certege (Munții Apuseni), 21 Febr. 1893.

Onorată Redacțiune a „Gazetei“! În Nr. 167 al „Tribunei“ din 1892 am publicat un articol subscris de mine, referitor la afacerea d-lui protopop-teru gr. or. din Câmpeni, Romul Furduiu, la care d-lui Furduiu a răspuns în Nr. 190 din 1892 al „Tribunei“, numindu-mă mincinos, calumnietor și m'a provocat să documentez cu acte. Astfel am trimis la Redacția „Tribunei“ răspunsul meu și am alăturat 10 adeverințe timbrate, spre documentarea celorlalte dize; însă Redacția „Tribunei“, în posta ei, imi dăce, că nu poate publica (nr. 264 din 1892). M'a cuprins mirarea, că unu diar, ca „Tribuna“, care se laudă cu merite, pe când vede, că documentează ceva adevăr, nu dă loc să publice, ci te lasă atacat. De atunci de 3 ori m'am rugat să se publice, s'eu să-mi înapoieze pe spesele mele articulele și documentele, însă fără rezultat. Deși pe cale judecătorească puteam face să publice, s'eu să-mi înapoieze documentele, dăr mi-e rușine de străini să pornească, pe astfel de cărări, față de unu diar român.

Întemplantându-se lucrul astfel, sunt silit a mă adresa către D-Voștră, d-le Redactor, să binevoiti a da loc în coloanele Onorabilei „Gazete“ următorului răspuns, fără documente, ce l'am trimis „Tribunei“ și nu a voit a-lu publica, nici documentele a mi-le retrimite:

On. Red. a „Tribunei“! Observând mai multe abateri ale d-lui protopop R. Furduiu, ba chiar și plânsori venindu-mi la cunoștință, mi am luat via, între patru ochi, a atrage atențiunea d-lui protopop. Nebăgându-o în seamă, am fost silit, în nr. 167 a. c., a lă admonia, care admoniște luându-o la cunoștință, s'a îndurat a da unu răspuns fără cugetare, în Nr. 190. În răspunsul acesta, fără privire la urmări, folosește exprimări vătămătoare pentru mine—măgălitore pentru densusul—prin care-mi impune a argumenta cele dize de mine în nr. 167.

Deși n'am voit să vină în publicitate cauzele noastre bisericesci, totuși la publicarea d-lui Furduiu, sunt silit cele dize a-le argumenta. Rogu On. Red., câtu mai curând a publica următorul răspuns:

Lucrul cel mai ușor este negarea; acesta de altcum este o datină a

d-lui Furduiu; cel mai greu documentarea, asta e datina mea.

Onor. publicu, răspunsul d-lui Furduiu, — fiindu scris în stil frumos, cuprinzând în sine nevinovăția — îl va crede; la toate cele înșirate de densusul însă, nu voese a argumenta eu, ci mă restringu numai la cele afirmate de mine în nr. 167; celelalte le va documenta cine le-a afirmat, în casu de lipsă și eu; dăr când toate se vor documenta, d-le protopop, va fi lucru trist.

Față de cauza parochială din Câmpeni, îți vei aduce aminte, când aprupe la 300 de omeni erau să te delătoreze din biserică; fiindu însă notarul oficial din Câmpeni de față, s'a scandalizat și a pășit înaintea poporului promițându, că vei face cele bune; ba i-a înfricat ou gendarmii și abia te-a putu scăpa de scandal. În cauza această, mai de multe-ori, ai fost astfel de călduros primit înaintea altarului, și decă vei forța atacarea dreptului bisericescu din Câmpeni, doveșile vor fi faptele, cari nu-ți vor aduce laudă.

Fondul școlar cum se manipulează nimenea nu știe; cu durere însă audu dela M. Audreca plângându-se, că prin ce mijloce va susține bietul popor școla? cum va fi în stare a da creștere băeșilor, când fondul este atacat, speșându se nu numai interesele, ci și din capitalu, și luându-se suma de 18.000 fl. desdaunare pentru regal, — acel fond, pentru care numitul domn mult a asudat (dovadă sentința Tribunalului din Alba-Iulia Nr. 5668 din 1892, aci alăturată).

În cauzele divorțiale îți vei aduce aminte de pertractările făcute la pretură, unde te-ai declarat față de spese și ți-ai dat cuvântul de onore. (Dovadă adeverința aci alăturată) Mai de parte îți aduci aminte de Nicolae Pliou, George Popa, Todor Andreșiu (față de cari alăturu adeverințele aci).

Față de imormentarea peoștoșilor, alăturu adeverința lui Nicolae Bordea, care înfricoșindu se, s'a lepădat de religionea, în care s'a născutu. Față de dispensațiile din călmariul protopopescu; de Sâmbăta spre Dumineca, îți aduci aminte, din cele multe, de George Goia, Nicolae Mariu, Iosif Arșianu, Samoila Cotișel, Simeon Goia. (Adeverințele le alăturu).

Toate acestea, din cele multe sunt foarte puține, decă însă nu sunt destule, d-le protopop, vomu intra în cauzele cele grave ca să iase iepurele din tușu.

On. Redacțiune! N'am scop să blamez cauzele bisericesci; nu voese să ruinez caracterul nimăni, prin urmare vă rog, ca documentele alăturate în înțelesul lor, până la cererea mea, să nu se publice, dăr să amintiți, că răspunsul prezentu este provăditu cu adeverințe, declarațiuni și sentințe...

Ca să nu fiu prea lungu, fiindu cauzele bisericesci-școlare-comune, te recoro, d-le protopop Furduiu, în terminul cel mai scurtu, a revoca exprimările vătămătoare întrebunțate față de mine; îți recomand a ceti documentele alăturate, a procede pe viitoru astfel, ca să-mi dai ocaziune a-ți atrage atențiunea pe calea publicității, și decă toate acestea nu-ți vor fi de ajunsu, după primirea răspunsului D tale, contra voinței mele, îți voiu descooperi, și cu dovești argumenta astfel de lucruri, cari faptele D-tale nu le voru încorona cu cunună de tandrafi.

Alu On. Redacțiuni

stimatoru

Nicodim Cotișel.

Apel literar.

(Urmare)

20) Cum se numesc colindele ce le colindă cei ce umbli ou Turca, ori Capra, Cerbușorul, Mutanca? etc. — Ași dori să mi-se trimită câtu de multe și de acestea?

21) Ce felu de colinde mai ounosec poporul afară de acele ce s'au amintit până aicea?

22) Cum numesc poporul în genere poeziile, ce au unu cuprinsu satiricu, bunăoră acelea, prin cari îndatină elu a-și bate jocu și a ride de femeile cele leneșe, cari nu știu țorče, țese, cose, fierbe etc., apoi de bărbatii, cărora le punu femeile corne, și mai ou sēmă cele ce trată în modu satiricu despre Țigan, Saș, Ungur, Ciocoi, Jidovi etc. bună-oră cum e biserica țigăneșcă, Pașoile țigăneșci etc.

23) Cum numesc poporul poeziile, cari le cântă elu, când e forte bine dispusu, și mai ales pe acelea, prin cari se celebră vinulu și rachiuu s'eu holeroa?

24) Bocetul pl. bocete. De câte feluri sunt bocetele? — Unde și când anume e usitatu bocetul? — Care e forma și cuprinsul s'eu? — Cum se mai numesc bocetele, adecă cântecelul usitate la morți, ou unu altu cuvântu? — Prin cari vorbe se exprimă cântarea lor? — Cum se numesc acțiunea lor? — Cine le cântă, cum se numesc aicea și ce felu de răsplăt capătă?

25) Vraja pl. vrăji. Ce felu de poezii înțelege poporul sub cuvântul acesta? — Care e forma, cuprinsul și adevăratul scop al vrăjilor? — Cum se numesc bărbatii s'eu femeile, cari se folosesc de asemenea poezii? — Rogu să mi-se trimită câtu de multe vrăji!

26) Cum se numesc omenii aicea, cari punu bobu, caută în cărți, în palmă, cetescu pe stele, adecă cari pretindu a ounosec din diferite semne sorțea viitore a omenilor? — Face poporul vre-o deosebire orești-care între omenii ce rostesc vrăji și între cei ce prevestesc viitorul? — Ce se înțelege sub cuv. a vrăji și vrăjitoria?

27) Farmecul pl. farmece. Ce felu de poezii se înțeleg sub numirea această? Care e cuprinsul și adevăratul scop al farmecelor? — Ce deosebire face poporul între o vrajă și unu farmec? — Ce se crede și se istorisesc despre omenii, ce se ocupă ou vrăji și farmece? — Cine mai ou sēmă se ocupă ou de acestea?

28) Desfacătura pl. desfăcături. Ce soi de poezii se înțeleg sub desfăcătura? — Ce deosebire e într-o desfăcătura, o vrajă și unu farmec? — Care e scopul desfăcătorei? — Cum se mai numesc această specie de poezii altmintrelea ou alți termini tehnici, bună-oră desfăcere, s'eu cum?

29) Descântecul pl. descântece. Ce e acesta? — Cari poezii anume le numesc poporul descântece? — Ce credință are elu despre descântece?

30) Basmul pl. basme. Ce înțelege poporul sub cuvântul acesta? — În cari părți locuite de Români se întrebunțază mai multu? Cum se numesc bărbatul s'eu femeia, care știe mai multe basme? — Există unde-va vre-unu verbu formatu dela acestu cuvântu?

31) Poveste pl. povești. Are basmul și povestea una și aceeași însemnare, ori poate există între densesle vre-o deosebire ore-și care? — Și decă da, în ce constă deosebirea aceea? Afară de numirile povestitoru, povestitoru și verbulu a povesti, mai există și alte cuvinte, cari se trag din aceeași rădăcină?

32) Ore cine se fi stărnit, după ordinața poporului, întâia oră poveștile? — Cam câtu de vechi să fiă originea lor? Când se spunu mai ou sēmă poveștile și basmele și ce felu de răsplăt viitore are celu ce le spune?

(Va urma.)

Dare de sēmă.

La întemeierea fondului pentru susținerea și ajutorarea noului coru vocalu dela biserica St. Treimi de pe Tocile (Brașov) au contribuit următorii d-ni:

Câte 5 fl.: Nic. G. Eremiașu comerciantu, Frații Stănescu comercianți, Filiala „Albina“ institut de credit și economii, I. Gerassy proprietaru, Ioan Bidu comerciantu, Nic. Popa contabilu;—4 fl. 85 cr. Dionisie G. Romanu contabilu

Câte 2 fl.: I. Petricu protop., I. Stinghe episcopu, St. Chicomban episcopu Drag. Pulpașu episcopu, Ilie Ardelenu blănaru, G. Pitișu profesoru, G. T. Zernovenu contabilu, Ferdinandu Peters fabriciantu, Ioan Deju birjaru.

Câte 1 fl.: I. Suciu, invet., D. Opreșcu cantoru, Andrei Pulpașu comerc., Buoru Bănoila, I. N. Gămulea, V. I. Mitocu, N. I. Lupanu, I. Vlaicu, Em. Bobancu toți proprietari. Nic. Oancea invet., I. Măzgărenu propr., St. Balindescu propr., G. Preșmerianu măcelaru, N. G. Stinghe propr., G. Vășmăcu propr., Reveica S. Chicomban, Reveica T. Zernovenu, P. Chicomban propr., V. N. Bidu comerciantu, Radu Olteanu comerc., P. Nemeșu notariu publicu, D. I. Munteanu comerc., G. M. Zănescu comerc., Gr. N. Moise pantofaru, Charitonu Petricu comerc., G. Stinghe măcelaru, Fl. Pernea zarafu, X. Y., N. G. Căpățină propr., I. Lupșanu măcelaru, I. Constandinescu invetatoru, N. N., N. Ghighință comerc., G. N., Vas. Ardelenu lemnaru, Radu Loga Negru propr., Const. G. Navrea măcelaru, G. N. Vlaicu muncitoru.

Câte 94 cr.: G. N. Saftu, Eft. I. Popescu, C. Manciu, T. Guranu, D. Stănescu, Ang. Teodoru; Andrei A. Bidu 92 cr.; Nic. Teodorescu 80 cr. I. C. Dumitrescu 70 cr;

Câte 50 cr. N. N., St. Frigătoriu, V. Voina Constandu, V. Baboe, Andr. A. Lupanu, M. Bader, D. I. Popu, N. N., T. Stanu, T. T. Christianu, Z. Butnariu, I. Tampa, G. Furnică, I. A. Lupanu, N. G. Furnică, N. Stinghe N. Bărbuianu, D. Măciucă, I. N. Vlaicu, A. Pitișu, P. Scurtu, M. Broția, P. Morariu, V. Constandinu, G. Argăsălu, V. Grădinaru, D. Stinghe, V. Moroianu, G. Baștea și N. Nistoru.

Câte 47 cr. St. D. Păunescu, T. I. Mateescu, N. Mihăltianu, și Marinu Păunescu.

Câte 40 cr. Elena Stinghe, I. Sidonu, G. Bureștia, N. Fl. Stinghe și N. Stoica.

Câte 30 cr.: Reveica Manu, I. Iordache, I. Csatt, G. Constandinu, G. Galu, St. Furnică, și R. Orghidanu.

Câte 20 cr.: C. Orghidanu, I. G. Gămulea, D. Furnică, N. Vășmăcu, G. Găitănariu, G. Brănză, C. Negușu, N. Bărbieru, Elena Iliescu, N. Ogea, D. Bădișoiu, G. G. Saftu, G. Clipea, Z. Stinghe, G. Galu, Marina Negușu, G. N. Galu, Ars. Stinghe, I. Căpățină și Gămulea.

Câte 10 cr.: G. Vlaicu, D. Zamfiru, D. Toderencu, A. Cucu, I. Loga, N. Bărbieru și N. Călinu.

Suma totală 132 fl 4 cr.

Vasilie Sfetea.

Ion Suciu.

paroch și preș. Comit. not. alu Comit. par.

DIVERSE.

Unu „suveniru“ scumpu. Montesquieu, luându-și odată rămasu bunu dela Pontificele Benedict alu XIV, care îl primi foarte bine, acesta îi dize: „Iubitulu meu, înainte de a-ne părăsi așa vreu să primesc unu suveniru alu amiciei mele. Pentru aceea am hotărit a te dispensa pentru totă viața dela ținerea posturilor, atât pe tine, câtu și pe întregă familia ta“. Montesquieu mulțami pontificelui și luă bulla de dispensare. Când însă i-se prezentă socotela cheltuieloru ce avea să plătească pentru acesta, luă bulla și o trimise îndărăt secretarului, dicens: „Domnulu meu, împărășesc Sântiei Sale mulțamirile mele pentru bunătate, însă pontificele e unu bărbat atât de ilustru, încatu imi este destul și numai cuvântulu s'eu“. — Toma dela Câmpu.

Proprietariu Dr. Aurel Mureșanu.

Redactoru responsabilu: Gregoriu Maioru.

*) A se vedea „Gaz. Trans.“ n. a. 23 din c.

